

Sotsiaaldemokraadid

Toimetulek on julgeolek!

EIKI NESTOR:
Eesti on valinud õige tee ja seda peame jätkama!

lk 6

HEIKI HANSO:
Keskkond vajab tuge!
lk 7

Neeme Suur, Madis Kallas, Reili Rand:

Ka väljaspool suurlinna peab olema hea elada!

**RISTSÕNA
TAGAKAANEL**

Toimetulek on julgeolek

Lauri Läänemets

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esimees

Estis aastakümneid valitsenud parempoolse poliitika põhjustatud ebavõrdsuse tagajärjeks on kümned tuhanded kõrvalejätud inimesed ning varjusurmas maapiirkonnad. Praeguses hinnarallis ja koondamiste hirmus muretsevad isegi keskklassi pered oma toimetuleku pärast, kuid eriti valusa hoobi saavad madalama sissetulekuga inimesed. Kas sellises olukorras peaks riik jätkuvalt olema pealtvaataja rollis – nagu viimased paarkümmend aastat – või tulema oma inimestele ja ettevõtetele appi?

Sotsiaaldemokraadid seisavad selle eest, et Euroopa kiireim hinnatõus ei hävitaks Eesti perede toimetulekut ega laastaks kohalikke ettevõtteid. Kui on tõusnud hinnad, peavad tõusma ka sissetulekud – palgad, pensionid, lastetoetused.

Nii on moraalselt õige Eesti inimeste suhtes, kes on kolm aastakümnet panustanud ühiskonna ülesehitamisse ja kellel peab säilima lootus paremale homsele. Sest ilmajätuse tunne ja lootusetus murendab usku oma riiki ja annab äärmuslastele ettekäände löhkuda demokraatiat ning kärpida inimeste põhiõigusi ja vabadusi.

Vaid igaihe õiglane kohtlemine ja kindlustunne tuleviku ees tagab ühiskonna ühtsuse ja sisemise tugevuse, mis on Eesti riigi ja rahva üle aegade kestmise garantii.

Meie inimeste toimetulek on ka meie riigi julgeolek!

Sotsiaaldemokraadid on rahva kindlustunde tagamisel alati olnud suunanäitajad. Ka praeguses valitsuses oleme saavutanud õpetajate, kultuuritöötajate ning päästjate ja politseinike ajaloolised palgatõusud. Samuti tagasime, et juba juulikuust saab iga eakas endale vajaduse korral võimaldada hooldekodukoha pensioni eest. Kuid saame teha veel palju enam, et taastada Eesti inimeste usaldus oma riigi vastu ning vähendada ebavõrdsust ja lõhesid meie ühiskonnas. Sest vaid ühtne rahvas on tugev rahvas.

Ukrainas toimuv meenutab, kui habras on iseseisvus, rahu ja demokraatia. See rahvas võitleb ennastalgavalt oma riigi eest, sest sellel riigil on pakkuda palju enam kui agressori diktatuuril. Ukrainat vaadates mõistame, et riigi julgeolek pole pelgalt relvad ja laskemoon, vaid inimeste kaitsetahe. Inimesed seisavad oma riigi eest, kui nad usuvad selle väärtustesse ning teavad, et riik on nende jaoks alati olemas. Toimetulek on julgeolek!

Vaid igaihe õiglane kohtlemine ja kindlustunne tuleviku ees tagab ühiskonna sisemise tugevuse.

Madis Kallas:

Saartel on elu nii hea, kui on meie ühendused!

Keskkonnaminister ja Saaremaa endine vallavanem Madis Kallas ütleb, et Eestil on vaja regionaalpoliitikat, mis päriselt hoiaks elu ka väljaspool suurlinna. Ja seda on vaja enne, kui on liiga hilja.

Ehkki oma igapäevases töös seisab Madis selle eest, et Eesti loodus oleks jätkuvalt hoitud, pole ta selle kõrvalt unustanud ka endisel vallavanema ametikohal nähtud muresid. „Maapiirkonnad jooksevad jätkuvalt inimestest tühjaks, sest kohalikud omavalitsused ei saa üksi ilma riigi toeta seda muuta. Sellega peame kohe tegelema, sest hiljem enam tagasiteed ei ole.“

Et saartel elu jätkuks, tuleb Madise sõnul luua head elutingimused. „Ühendustest saab kõik alguse: tagada tuleb elektrikindlus, kiire internet igas piirkonnas, nõudepõhine ühistransport. Ja ka üürimajade projekt peab jätkuma, et moodsad elukohad hoiaks inimesi väikelinnades. Saaremaal on see väga hästi toimunud, nüüd võiks ka laiemalt Eestis üürimaju luua.“

Lisaks toimivatele ühendustele on Madise sõnul oluline, et sotsiajal- ja hoolekandeteenused oleks igas piirkonnas kättesaadavad. „Saaremaal on see hästi lahendatud. Hooldekodud on üle maakonna eri piirkondades. See on mõtteviisi küsimus, et me teeme pensionaadi ka Mustjalasse, mitte ainult Kuresaarde või Tallinnasse. Aitame inimestel igal pool hakkama saada! Peame hoolima, kaitsma ja seisma kõigi Eesti inimeste eest – mulle meeldib, et ka sotsiaaldemokraadid esindavad seda väärtust, mis on mulle südamelähedane.“

Lapsepõlv looduse läheduses

Üha enam võimaldatakse kaugtööd teha, mis aitab kaasa, et inimesed linnadesse ära ei läheks. Kuid ka haridust peab saama omandada väljaspool linnu. „Koolid ja lasteaiad on pearahapõhise rahastamise tõttu nukras seisus. Kui olin vallavanem, ei suletud Saaremaal ühtegi lasteada ega kooli – kahjuks ka see on praegu saavutus. Saame olukorda parandada, kui teeme haridussüsteemi rahastamise kahetasandiliseks. Usun, et kui lastele on tagatud haridus ja ettevõtteid säilitavad kaugtöö paindlikkuse, õnnestub meil see raske aeg üle elada ning võib-olla tulevad müra ja kärast väsinud inimesedki linnadest tagasi.“

Ministriameti tõttu peab Madis tööpäevadel pealinnas käima, kuid vabadeks päevadeks sõidab ta Saaremaale pere juurde. „Ka mina tunnen end kõige paremini, kui

Foto: Harry Tiits

464

Madis Kallas
keskkonnaminister

saan toimetada oma majas keset metsa. Siin püüan võimalikult palju perega koos ette võtta – kelgutame, mängime palli, jalutame, peale selle olen lubanud, et vahel käime veekeskuses. Mul on hea meel, et mu lapsed saavad kasvada väljaspool suurlinna.“

Keskkonnakaitse algab kohalikest

Vilsandi looduskaitseala lähistel üles kasvanuna teab Madis, kui oluline on elada loodusega kooskõlas. „Keskkond peab olema hoitud, kuid kogukonnad ei tohi kannatada. Olen sellest lähtunud ka oma töös, kui olemasolevat kaitse-eeskirju üle vaadanud. Kõiki looduskaitsealasid ei pea tegema Eesti äärealadele, kust vastukaja kõlab vähem. Tuleb leida tasakaal ja kaasata – kohalik inime- ne on parim keskkonnakaitsja. Samas ei tohi maapiirkonnad olla ka ainult ressursibaasid, kust võetakse metsa maha ning kus avatakse kaevandusi, et linnad saaksid areneda ja kasvada. Tasakaalu leidmine on keskkonnanahoiu võti.“

CV

- Abielus, kolme lapse isa, elab Saaremaal Kärla lähistel
- Keskkonnaminister alates juulist 2022
- Saaremaa vallavanem 2017–2020 ja 2021–2022
- Kuresaare linnapea 2015–2017
- Kõrgharidus Tallinna Ülikooli kehakultuuri ja rekreatsiooni erialal
- Endine mitmevõistleja ja mitmekordne Eesti meister, karsklane
- Kergejõustikuliidu juhatuse liige ja Lions Klubi Kuresaare liige

Madise sõnul on keskkonnateemadel läinud debatt ühiskonnas paremaks ning varasemaga võrreldes on looduse kaitsmine saanud sama oluliseks kui majanduslik kasu. „Alati ei pea kõik osalised olema ühel nõul, kuid arutleda tuleb viisakalt ja üksteist austavalt. Nii peaks see olema laiemalt meie poliitilises kultuuris.“

465

Reili Rand
Riigikogu liige

Reili Rand:

Elu maapiirkondades peab olema päriselt elamisväärne

Hiidlane Reili Rand on Riigikogu tööd teinud üle poole aasta ja kandideerib sinna tagasi, et riigi juhtimisel oleks rohkem vaadet ka Tallinnast kaugemale. „Olen veendunud, et sotside valimisprogramm aitab elu paremaks muuta kõikjal Eestis, ka Hiiumaal,“ ütleb ta.

„Elu maapiirkondades peab päriselt ka olema elamisväärne,“ sõnastab Reili oma eesmärgi. See tähendab, et oleks konkurentsivõimelisi töökohti, moodsaid eluruume ja kiireid ühendusi. Et lastega peredel oleks kodulähedane

kool ja lasteaed koos tugiteenuste ja huvitegevustega. „Ja et Hiiumaa-sugustele erilistele kohtadele ei tehtaks üleüldises Tallinna-keskses tuhinas liiga,“ lisab ta.

„Kandideerin sooviga pealinnast

Mulle meeldib, et selles ametis saab rääkida oma kodumaakonna ja ka saarlaste ja läänlaste muredest ning aidata tuua lahendusi.

kaugemad piirkonnad riigi tasandil senisest veelgi kuuldamaks ja nähtavamaks teha.“ Ta selgitab, et Riigikogu liikme staatus ei ole võluvõti, mis avab kõik ukSED: „Istungisaalis ainuüksi Hiiumaa mainimisest ei piisa, et meie eriparadele tähelepanu pöörataks – vaja on teha süsteemset tööd komisjonides ja ametkondadega.“

Seda tööd on Reili valmis jätkama. Just sotsiaaldemokraatide toel on viimastel aastatel tehtud olulisi investeeringuid hiidlaste käekäigu parandamiseks, näiteks mõne aasta tagune

CV

- Kahe lapse ema
- Riigikogu liige
- Hiiu vallavanem 2015–2017
- Hiiumaa vallavanem 2017–2021
- MTÜ Lapse Huvikaitse Koja endine tegevjuht ja majandusministri abi
- Kõrgharidus Tartu Ülikooli sotsioloogia, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika erialal
- Ehthiidlaslikult tõmbavad hobid metsa ja mere poole nii kodusaarel kui ka kaugemal

miljon eurot lennujaama arendamiseks või esimesed kolm miljonit eurot Hiiumaa spordikeskuse rajamiseks.

Tänase valitsuse üks esimesi otsuseid, millele endine vallavanem kaasa aitas, oli Hiiumaa Haigla investeringutoetus peahoone ümberehituseks ja tervisekeskuse rajamiseks. „Peaaegu väga oluliseks kohaliku haigla rahastamise küsimuse lahendamist, et saarel oleks jätkuvalt tänapäevane üldhaigla,“ ütleb Reili, kes on ka Hiiumaa Haigla nõukogu liige.

Hiidlaste hääl parlamendis

Reili sõnul on saadik oma maakondade ja inimeste teenistuses. „Mulle meeldib, et selles ametis saab rääkida oma kodumaakonna ja saarlaste ja läänlaste muredest ning aidata tuua lahendusi. Investeeringuvajaduste kokkuvõtmine seadusemuudatustega eeldab nii kontakte kui ka riigi süsteemi tundmist, samuti kindlat seljatangust oma erakonnas. Minu varasem omavalitsusjuhi kogemus on siinkohal oluline tugevus,“ lisab ta. „Hiidlasena pean ka tähtsaks, et vähemalt üks saare esindaja oleks riigi otsuste juures meie häält kuuldavaks tegemas.“

Reili tunneb rõõmu, et tal ja erakonnal on ühine soov keskenduda maapiirkondade arengule. „Kui paremerakonnad ütlevad, et turg paneb kõik paika, riik sekkuma ei pea, siis regionaalpoliitikas näeme selgelt, mis juhtub, kui riik on kõrvaltvaataja rollis või käitub turu reeglite järgi,“ ütleb ta. „Kohati on riigi sekkumist hädasti vaja, muidu jooksevad maapiirkonnad inimestest tühjaks.“

Ta toob näiteks üürielanute programmi, mis on majandusministri Riina Sikkuti eestvedamisel taas ellu kutsutud ja vajab järgnevatel aastatel hoogu juurde. „Kodu peab olema kättesaadav kõikjal Eestis igapähele!“

Pere toetus võimestab

Reili peres kasvab kaks last: kolmene Friida ja aastane Ruudi. „Ma ei salga, et mõte kahe väikelapse kõrvalt tööle minemisest tundus alguses lihtsam, kui elu on näidanud. Olen ääretult tänulik oma vanematele ning elukaaslasemale Priidule, kes on selle võimalikuks teinud.“

Pere talupidamises Hiiumaal elab ühe hoovi peal neli põlvkonda. „See on suur väärtus, sest lisaks soojadele peresuhetele teeb üks majapidamine ka laste hoidmise muretumaks,“ ütleb Reili.

Ta lisab, et lapsevanemaks saamine on teda ka inimesena kasvatanud. „Igal juhul mõistan varasemast veelgi paremini lapsevanemaid, kes peavad maadlema töö- ja pereelu ühildamisega. Õnneks leian piisavalt võimalusi, et veeta vähemalt nädalavahetused Hiiumaal igapäevaste toimetustega majapidamises ja tegeleda perega.“

Neeme Suur:

Miks ma olen koos sotsiaaldemokraatidega?

Head lugejad! Olen tükk aega Läänemaal eri ametites tegutsenud. Teinekord on töö Tallinnagi viinud. Ka Riigikogusse ei kandideeri ma esimest korda. Olen igal võimalusel – kui inimesed on mind volitanud või usaldanud – seisnud Läänemaa huvide eest, ja seda tegelikult teatakse.

Olgu need investeeringud Haapsalus ja väljaspool, raudtee taastamisega tegelemine või koolide, kutsehariduskeskuse, kolledži ja Viigi kooli huvide kaitsmine või ka maakonna asulate keskuste korrastamine Haapsalu keskristmikust kuni Martna omani välja.

Seda, et ma olen päriselt demokraat, teatakse. Aga miks ma olen sotsiaaldemokraat? Esmalt seetõttu, et tahan kaasa rääkida meie ühise kodu ülesehitamisel – olgu selleks siis oma Risti alevik, vald, maakond või terve Eesti. Ja teiseks, minu jaoks ei ole paremat erakonda, kuhu kuuluda.

Selles erakonnas on aetud ikka ühte ja sama asja – Eesti tavalise inimese asja. Töömehe asja, põllumehe asja, õpetaja, arsti ja sotsiaaltöötaja, kultuuritöötaja ja politseiniku ning päästja asja. Mulle meeldib selline riik, kus kõik inimesed tunnevad ennast väärtuslikuna ja saavad osa elu edemisest. Ja et inimesed on vastutus-tundlikud: nad teavad, et loodust peab hoidma ja et vanemate rahakoti paksus ei tohi määrata laste tulevikku. Mulle meeldib elada sellises riigis, kus inimesed on üksteise suhtes mõistvad ja hoolivad. Ja et keegi ei ole sellepärast halvem, kui ta on teistsugune. Meeldib elada riigis, kus inimesed on ettevõtlikud, ei karda üksteist ega tulevikku ning tunnevad ennast turvaliselt. Riigis, kus kedagi ei jäeta maha ja kus on Eesti patriooidid. Mulle meeldib, et Eesti kuulub Euroopa kultuurirahvaste perre – täpselt nii, nagu iseseisvusdeklaratsioon seda soovis.

CV

- Abielus, kolme lapse isa
- Keskkonnaministri nõunik
- Lääne maavanem 2008–2011 ja 2015–2017
- Endine vallavanem, arendusjuht, metsavaht
- XII Riigikogu liige
- Kõrgharidus Maaülikooli loodusvarade kasutamise ja kaitse erialal
- Kaitsepolitsei, rahvatantsija
- Asutanud MTÜ Läänemaa Abikassa

See on minu unistus heast kodust, oma riigist. Ma olen nõus selle nimel ka tööd tegema. Olen nõus töötama, et meie lastel oleks parem koht, kus elada. Kui vaja, siis seisan selle riigi eest ka kaitsepolitseinikuna, relv käes. Muuseas – sotsiaaldemokraatide hulgas on väga palju aktiivseid kaitsepolitseinikke, teiste seas ka erakonna esimees. Mulle meeldib, et meie seas pole räuskajaid, mõnitajaid ja põlastajaid. Sotsiaaldemokraadid ei hirmuta inimesi väljamõeldud vaenlastega ja lahendavad tavaliste inimeste tavalisi muresid. Sellepärast olen sotsiaaldemokraat.

Juhul, kui usaldate mind ja annate mulle oma hääle, siis luban, et seisan terve Läänemaa eest, täpselt nii, nagu seni olen teinud. Nii nagu Läänemaa eest, seisan ka Hiiu- ja Saaremaa eest. Ja seisan ka selle eest, et meie riik oleks hoitud ja kaitstud, seda kõige otsemas tähenduses.

466

Neeme Suur
läänlane

Angela Siinor: Tasuta huviringid laste tuleviku heaks

Saare maakonna aasta ema ja kiirabiõde Angela Siinor usub, et Eestis on hea elada, ent üht-teist tuleb parema tuleviku nimel riigil ära teha.

Angela on kiirabis töötanud 33 aastat ning näinud selle aja jooksul Eesti inimeste mustemaid päevi. Sellele vaatamata peab ta Eestit turvaliseks riigiks, kus saab lapsed kodust välja lubada südant valutamata. „Eestis on hea elada. Peame seda enesestmõistetavaks ja seetõttu võivad märkamata jääda kitsaskohad, millele tähelepanu juhtides saaks riik oma kodanike heaks veel enam teha.“

Väärtustame spetsialiste

Muudatuste juhtimiseks tuleb minna teemasse süvitsi ja siin tuleb Angela kogemuse kasuks. „Näiteks saab kiirabi oma põhitööd – päästa elusid – teha heal juhul pooltel kordadel. Ülejäänud

väljasõitide põhjuseks on esmatasandi meditsiini ja sotsiaalvaldkonna süsteemide mittetoimimine. See tähendab, et kiirabile eraldatud rahaga silutakse teiste valdkondade puudujääke. Nii see kindlasti ei tohiks käia!“

„Märtsis 2020 nägime, kuidas Kuressaare haigla jäi koroonaviiruse puhangu ajal pakiliste otsustega ükski, sest Terviseamet ei jõudnud eemalt olukorraga sammu pidada. See näitas, et paberil kriisiplaanid ei toimi ning lahendusi tuleb tegelikult otsida koos nendega, kes iga päev seda tööd teevad. Väga loodan, et olukorrad õpiti.“

Koroonakriis on vaid üks näide, mis regionaalpoliitika kitsaskohti ilmestab. Ja saarlaste jaoks pigistab

469

Angela Siinor
kiirabi vastutav
õde

king eriti valusalt. „Arstiabi kättesaadavus ja spetsialistide puudus viivad meie inimesed terviseprobleemidega

pikale ja kulukale teekonnale teistesse linnadesse. Selline ebavõrdsus peab saama riiklikul tasandil lahendatud.

Need ei ole ju lõbusõidud! Kokkuhoid meditsiinitöötajate, päästjate ja politseinike pealt on kokkuhoid turvalisuse arvelt ja seda ei tohiks ükski riik endale lubada.“

Kvaliteetne vaba aeg

Suure pere emana teab Angela, et laste hea tuleviku kujundamine vajab terviseteadlikku kasvatamist ja vaba aja otstarbekat sisustamist. „Oleme abikaasaga olnud tublid vanemad ja sellega hakkama saanud, kuid paljud pered vajavad siin tuge. Toetused on küll tähtsad, aga veelgi olulisem on laste organiseeritud vaba aeg. Laps ei peaks kodus istuma või tänaval hulkuma sellepärast, et perel pole võimalusi huviringide eest tasumiseks. Häid harjumusi tuleb kujundada varakult ning see saab alguse tasuta spordi- ja huviringidest. Lapsed tuleb juhatada õigele teele, kuid see on aastaid kestev järjepidev töö ning siingi on riigil oma osa teha.“

Maris Jõgeva: Elurikkust ja kogukondi tuleb rohkem hoida

Vormsi vallavanem Maris Jõgeva ütleb, et väikeste piirkondade murede lahendamine ei saa jääda vaid kohalike entusiastide õlule – riik peab poliitikaga toetama, suunama ja võimestama kogukondi, et võrdsed elamistingimused oleks tagatud nii linnades kui ka maal.

Maris Jõgeva on nelja lapse ema, koosloome entusiast ja kodanikuühiskonna ekspert. Viimane aasta on ta aga ametis olnud Vormsi elu arendamisega. „Endise kodanikuaktivistina lubasin ka vallavanemana töötada selle nimel, et saarel oleks paremad avalikud teenused, kvaliteetsem valitsemine, rohkem koostööd kogukonnaga ning et võim liiguks vallamajast väljapoole.“

Tartu Ülikoolis sotsiaaltööd õppides uuris Maris oma lõputööna Vormsi eluolu, võttes aluseks tugeva kogukonna kontseptsiooni. Selle järgi ei saa tulla otsused ülevalt allapoole, vaid murede lahendamine ja ennetamine saab alguse kogukonna võimestamisest. „Aastaga olen näinud veelgi lähemalt väikese omavalitsuse probleeme ja praktilisi takistusi eesmärkide poole liikumisel. See aeg on andnud kinnitust, et neid asju ei saa lahendada ainult kohaliku initsiatiivi ja aktivismi toel.“

468

Maris Jõgeva
Vormsi
vallavanem

Probleeme ei saa lahendada ainult kohaliku initsiatiivi ja aktivismi toel.

Marise sõnul on vaja kokku tuua eri arvamused ja ideed ning üheskoos neid segada, kuni kõik osalised tunnevad uute ühiste arusaamade ja lahenduste tekkimist. Selline protsess on eelduseks, et kõigi vajadustega oleks arvestatud. „Ka sõtsid jagavad seda arusaama. Astusin pardale, et liituda meeskonnaga, kus saab kokku kohalik teadmine, mida on maapiirkonnas päriselt vaja, ja teisalt valmis-

olek leida unikaalsed riiklikud lahendused, mis sobivad Eesti igale omanäolisele paigale.“

Võimestame kogukondi

Maris on enda sõnul eelkõige kogukonna, loodusega tasakaalus elamise ja avatud valitsemise usku. Vabavahenduste liitu juhtides, Eesti mõjukamate aktivistidega töötades ja kogukondi uurides on ta üha enam näinud tugevate sidemete mõju. „Olen veendunud, et elu paremuse poole suunates on tähtsaimad inimeste omavahelised suhted, ühiste väärtuste äratundmine ja nende hoidmise nimel koos tegutsemine.“

Miks on kogukondade võimestamine aga sedavõrd oluline? „Tugevates

kogukondades on paremad koolid, julgus alustada uusi ettevõtmisi, inimestel parem tervis ja turvalisem elada. Riik ei saa ise kogukondi luua, küll aga saab anda pea iga valdkonna poliitikat kujundades kogukondlikele suhetele jõudu juurde ja teha otsuseid nii, et inimesed oleksid kuulatud ja kuulnud ning kohalikud eripärad ja paikkondlikult väärtuslik lahenduste valik arvesse võetud.“

Looduskaitse kogukondlikuks

Saarte ja Läänemaa üks hindamatuid väärtusi on Marise hinnangul läbinisti loodusega põimunud elukeskkond, mis on oluline osa kohalikust identiteedist ja kultuurist. „Vormsi võlu on

piiritu elurikkus ning see, kuidas mets, meri ja rand on osaks igapäevast. Selle püsivust tuleb tähtsustada, sest pingutamata jätmise oleks isekas nii kohaliku kogukonna, minu kui ka teiste vormsilaste ja nende laste suhtes.“

Maris usub, et riigi tasandil saab teha otsuseid, mis võimaldaks kogukondadel võtta vastutuse elurikkuse hoidmise ja mõistliku kasutamise eest. „Mis oleks, kui riigimetsi saaks majandada kogukonnametsadena? Või kui investeeringute puhul oleks eelis nendel ettevõtetel, kus loodussõbraliku majandamise tulemusena saadud ressursile antakse väärtust juurde? Vaja on ka selliseid kokkuleppeid, mis kaitseksid selle eest, et maa ja mets ei kaoks samas elavate inimeste käest. Eriti nende kätte, kes selle väärtuslikkusest ei pea.“

Rohkem koosloomet

Marise sõnul peab igaühel olema Eestis hea elada – igale lapsele tuleb tagada tulevik ja igale inimesele väärikus. „Kui seda sihti silmas pidades, saavadki teenused paremaks ja muutub ka valitsemise kvaliteet. Nii riigi kui ka kohaliku tasandi otsustamises on vaja rohkem koosloomet, kogukondlikeks aruteludeks aja võtmist ja sellise poliitika soosimist, mis jätab kohaliku ressursi kohalike hoolde. Soovin, et kõigile jääks vabadus elada Eestis just seal, kus neid miski tugevasti seob, ja et mitte keegi ei peaks tundma hirmu selle tunde kadumisest pärast.“

Sinu kandidaadid

Toimetulek on julgeolek! Sellepärast vali neil valimistel sotsiaaldemokraadid. Vali südamega!

464

Madis Kallas
Keskkonnaminister

465

Reili Rand
Riigikogu liige

466

Neeme Suur
Keskkonnaministri nõunik

467

Eiki Nestor
Pensionär

468

Maris Jõgeva
Vormsi vallavanem

469

Angela Siinor
Kiirabi vastutav õde

470

Marge Kanna
Ettevõtja

471

Heiki Hanso
Ettevõtja

Sinu hääl otsustab!

Riigikogu valimiste päev on 5. märtsil 2023. aastal, kui kell 9–20 on avatud kõik valimisjaoskonnad ning toimub ka kodus hääletamine. Valimispäeval saab hääletada ainult oma elukohajärgse valimisringkonna valimisjaoskonnades. Leia endale valimisjaoskond: www.valimised.ee

E-hääletamine algab 27. veebruaril kell 9 ja kestab 4. märtsi kella 20-ni. Hääletada saab ööpäev läbi aadressil: www.valimised.ee.

E-hääletamiseks vajad arvuti ja kehtivat ID-kaarti või mobiil-ID-d. NB! Smart-ID-ga hääletada ei saa.

Eelhääletus toimub 27. veebruarist kuni 2. märtsini, kui igas vallas ja linnas on avatud vähemalt üks valimisjaoskond, kus saavad hääletada ka valijad, kelle elukoht on mõnes muus valimisringkonnas. Hääletamine algab iga päev kell 12 ja lõpeb kell 20.

Eelhääletus kõigis valimisjaoskonnades toimub 3.–4. märtsil kell 12–20, kui saab hääletada oma elukohajärgse valimisringkonna valimisjaoskonnades.

Tule kindlasti valima ja vali südamega!

Eiki Nestor:

Eesti on valinud õige tee ja seda peame jätkama!

Head hiidlased, saarlased ja läänemaalased! Kui ma 1992. aastal esimest korda Riigikokku kandideerin, tegin seda kindlas teadmises, et Eesti võtab suuna läände. Et Eesti areneb demokraatlikuks, igat inimest austavaks riigiks. Et me võimalikult kiiresti saaksime Euroopa Liidu ja NATO liikmeks. Et me ei jääks mingisse ebamäärasesse halli tsooni, kui idanaaber avatud maailma põhimõtteid omaks ei võta ning hakkab uuesti vallutama ja naabreid alistama. Et meie ajalugu ei korduks, sest iseseisvuse kaotasimegi teise maailmasõja ajal seetõttu, et meil polnud liitlasi.

Suund läände ei tähendanud üksnes julgeoleku- ja välispoliitikat. Suund läände on ka näiteks töötus- ja ravikindlustus, sõnavabadus ja inimõigused.

Tänaseks peaks kõigil selge olema, et see suund oli õige. Meie sõbrad Ukrainas nii kiiresti läände ei liikunud ja Venemaa kasutas seda kohe ära, kui Kremli sõbrad võimult kõrvale jäid. Algas sõda, mis kestab praeguseni.

Nüüd aga kandideerivad Riigikokku inimesed, kes ütlevadki otse, et see kolmkümmend aastat tagasi valitud tee neile ei meeldi ja

suunda tuleb muuta. Selle partei natšalnikud Helmed on küll poole tooni võrra vaiksemad, aga nemadki ei väsi teid hirmutamast Ukraina põgenike, Euroopa Liidu ja läänemaailma kuuluvate inimõigustega. Ma ei hakka keerutama ja ütlen otse – kõik need, kes praegust suunda muuta soovivad, on minu jaoks vaba ja iseseisva Eesti vastased. Ja punkt. Kui ei usu, vaadake kas või maakaarti ja pilt peaks saama selgeks.

Uhke eestlase ja maailmakodanikuna ei saa ma siinkohal vait olla ja sellepärast Riigikokku kandideeringi.

467

Eiki Nestor
pensionär

Heiki Hanso: Keskkond vajab tuge!

Arborist Heiki Hanso ütleb, et Eesti ja eestlaste mured jäävad lahendamata, kui riigikogulased üksteisega kemplemisele liigselt energiat kulutavad.

Heiki on staažikas arborist, kirklik kalamees ja elurikkuse hoidja, kes tunneb, et looduskaitstes on riik jäänud toppama. „Meid ümbritsev keskkond vajab tuge! Eelmisest riigikorrast on jäänud palju probleeme, mille lahendamisele peame täna pöörama veel enam tähelepanu ja leidma nende klaarimiseks raha. Visalt on näiteks liikunud Väikese väina tammi tekitatud probleemide leevendamine.“

Elusloodus prioriteediks

Heiki on Väikese Väina Seltsi eestvedaja ning aastaid juhtinud avalikkuse tähelepanu sealse tammi kahjulikule keskkonnamõjule. Panuse eest Väikese väina ökosüsteemi tervendamise sai Heiki mullu ka looduskaitsele tunnuskirja „Roheline leek“.

„Väike väin on suurim inimeste muudetud veekogu. Ja seal asub ka vesiehitus, mille muudetud ökoloogilist mõju pole juba 126 aastat suudetud tammiavade rajamisega leevendada. See on ju meie meri – peame suutma panustada selle heale käekäigule. Olen vabatahtlikuna ja kodanikualgatuse korras selle teemaga tegelenud juba alates 2015. aastast. Seitsme aastaga olen vastu võtnud tonnide viisi kaotusi, tundnud asjaajamisel korduvalt pettumust ametkondade leiguse ja leviva ükskõiksuse pärast, aga õnneks on ka mõni kilo vahevõite ette näidata.“

471

Heiki Hanso
ettevõtja

Heiki eestvedamisel on puhtaks saanud Tillunire. Väikese väina elektriline on muudetud lindudele ohutumaks. Mõju aga ulatub kaugemalegi. „Näiteks on Väikese Väina Seltsi tegevusest eeskujul võtnud Muhu ja Saaremaa vald, kes on samuti hakanud

kalade kudekraave puhastama. Riiklikult on see kuidagi äraspidine ja ebaloogiline, et rakendatakse hulgaliselt kitsendusi kalapüügile – kohati lausa kiusatakse kalureid ja harrastuspüüdjaid –, aga samas potentsiaalsed kudemiskohad on roostunud või kinni

kasvanud ning kalu ei saa ju niiviisi juurde tekkida.“

Heiki sõnul on roostumisega hädas terved suured Eesti veekogud, mitte ainult kudekraavid. „Võimeka taimena hävitab see suures ulatuses meie veekogusid ja randasid. Isegi kui

piirkonniti hooldatakse rannaniite karjatamisega, siis veised saavad ainult teatud kauguseni roopealseid süüa, aga seal edasi on veel sadu meetrid pilliroo monokultuuri. Paraku sellega ei tegeleta ja nii matab pilliroog enda alla veekogusid üle kogu Eesti.“

Riigikogu riigimehelikuks

Lisaks eluslooduse seisundi parandamisele soovib Heiki taastada head poliitilist kultuuri. „Oleme silmitsi mitme kriisiga, kuid selmet riigimehelikult ja konstruktiivselt kaitsta Eesti ning kodanike huve, kulutavad riigikogulased ebanormaalselt palju energiat pahatahtlikkusele ja ebaviisakusele. Töökalt ja sihikindlalt eesmärgi suunas liikudes saan minagi aidata kaasa selle muutumisele – et ajalugu oleks ikka vajalikke tegusid täis.“

Lisaks eluslooduse seisundi parandamisele soovib Heiki taastada head poliitilist kultuuri.

Sotsiaaldemokraatlik mõttelaad, mille järgi on kodanikel võrdsed võimalused ja riigi tugi igapäevaseks toimetulekuks ning hea hariduse saamiseks, meeldib Heikile väga. Eriliselt sütitab teda aga muidugi keskkonna säästev areng. „Isa on mulle maast madalast õpetanud: kui tahad, et midagi tehtud saaks, tee see ise ära. Tunnen, et mulle olulistes küsimustes vajab Eesti rohkem eestvedamist ja järjepidevust. Minul seda jagub!“

Meie sihte:

- 1** Tõstame alampalga 1200 eurole, et kaotada Eestis palgavaesus ja sooline palgalõhe.
- 2** Tõstame vanaduspensioni 1200 euroni, kuid mitte vähem kui 50%ni keskmisest palgast.
- 3** Tagame kõigile soovijatele pensioni eest hooldekodu koha.
- 4** Ehitame koos erasektoriga 5000 uut üürikorterit üle Eesti, et noored pered jääks kodukanti ja spetsialistid leiaks elamispinna.
- 5** Tõstame lapsetoetuse 150 euroni alates pere esimesest lapsest ja indekseerime toetuse tõusu.
- 6** Vähendame elurikkuse säilitamiseks metsade raiemahtu ning suurendame puidusektori lisandväärtust säilitades töökohad.
- 7** Pakume vaimse tervise abi kõigile vajajatele ning pöörame erilist rõhku laste ja noorte vaimsele tervisele.
- 8** Tagame väikestele maakoolidele täiendava rahastuse.
- 9** Laiendame nõudepõhise transpordi üle-eestiliseks.
- 10** Suuname regionaalsed investeeringud Harju ja Tartu maakonnast teistesse maakondadesse. Näiteks ehitame lõpuni Rohuküla raudtee, rajame Väikese väina tammi avad ning teeme Tagalahe puhtaks.
- 11** Tagame täiendavad investeeringud Kuressaarele, Haapsalule ja Kärdlale kui maakonnakeskustele ning parendame praamiliiklust saarte ja mandri vahel.
- 12** Tõotame välja laenu tagatiste süsteemi suurkeskustest eemal kodu loovatele peredele ning suurendame rahastust hajaasustusprogrammidele.

Ekspert hindab

Erakondade valimisprogrammide riigikaitse arendamise visioone võrreldes üllatab Reformierakonna konservatiivsus, Isamaa kasinus ja sotsiaaldemokraatide ambitsioon. Eesti 200 on aga langenud populismi kütke. Sotsiaaldemokraatide riigikaitse valimisprogramm on kõige teraviklikum ja ambitsioonikam.

Siin mängib ilmselt rolli ka SDE juhi Lauri Läänemetsa kaitseliitlase-kogemus.”

Julgeolekuekspert
Meelis Oidsalu

(Postimees 24.01.2023)

470

Marge Kanna
ettevõtja

Marge Kanna: Mõistusega reformid

Kasari põllumajandusettevõtja Marge Kanna sõnul peab riik oskama hajaasustuse tugevusi ja võimekust kõigi heaks paremini ära kasutada.

Lääne-Nigula vallavolikogu liige Marge peab end läbi ja lõhki eestlaseks, kelle isamaalised vaated juhivad teda ka ühiskondlikus tegevuses otsuste tegemisel. Oma maa ja rahva käekäigule mõeldes teeb teda murelikuks üha hoogustuv linnastumine, mis viib lisaks inimestele maapiirkondadest ära ka kapitali. „Peame suutma vahet teha tihe- ja hajaasustuse erinevustel ning seda võimekust riigi ning inimeste hüvanguks paremini ära kasutama. Hea elu saab olla ka väljaspool suuri linnu, kuid selleks, et paremad võimalused päriselt Eesti igasse nurka jõuaks, peame olema targemad suurte reformide elluviimisel.“

Marge seisab Martna, Rõude ja Kasari piirkonna käekäigu eest ning panustab ka seal elavate noorte tulevikku ja ettevõtlike

arendamisesse. „Lapsed peavad saama hea hariduse piirkonnast sõltumata. Inimeste haritus on riigi vundament, aga kui me viime kiirustades ellu reforme, millega lammutame väikeseid koole ja lasteaedu, toetame sellega ainult ääremaastumist.“

Taskukohane vanaduspõli

Marge sõnul on sotsiaaldemokraadid teinud hoolekande arendamiseks suure sammu edasi, võimaldades pensioni eest vajadusel hooldekodu koha. „Inimene, kes on terve elu tööd teinud ja panustanud sellesse, et meie rahvas ja ühiskond jätkuks, peab saama ka väärikalt vananeda. Pole aus, et selle lünga peavad järeltulevad põlvkonnad katma oma rahakotist. Iga eakas, kes vajab hooldekodu kohta, peab saama selle sõltumata tema majanduslikust kindlustatusest.“ Järgmine valitsus peab aga neid pingutusi jätkama. „Hooldekodude kohatasud on praegu seinast seinast. Kui tasemed erinevad, erineb ka ligipääs teenusele. Riik peab tegelema sellega, et hinnaklass ja teenuse tagamine oleks ühtlased.“

Riigikogu valimiste retsept

Mikk Tuisk
Saaremaa vallavanem

Sel korral pole valla vaatest kahtlustki, et tuleb valida sotse, sest kohalikku nimekirja veab näoga saarte poole olev endisest vallavanemast saarlane, kes ajab pealinnas kogu Lääne-Eesti asja. Paraku kipub elu üha rohkem kalduma pealinna ja suurte linnade poole kreeni ning riik peab suunama oma näo uuesti suurtest linnadest maa suunas.

Hergo Tasuja
Hiiumaa vallavanem

Sotsiaaldemokraate valides näitad, et Lääne-Eesti on riigi jaoks oluline.

Hiiumaa näitel – just minister Indrek Saar lükkas käima Hiiumaa spordikeskuse ehituse, minister Lauri Läänemets algatas toetusmeetme generaatorite soetamiseks, minister Madis Kallas pani ise käed külge lumetormist Birgit tingitud kriisi lahendamise. Reili Rand on esimene Riigikogu liige, kes on küsinud, kuidas tema saab valla ja Hiiumaa jaoks kasulik olla, mitte ei oota, et murega tema juurde tuldaks. Sotsiaaldemokraadid päriselt hoolivad. Sellega kaasnev kindlustunne on väärtuslik ning annab jõudu.

Ristsõna

Kõigi õige lahenduseni jõudnute vahel loosime välja **reisi kahele** Brüsselisse koos europarlamenti liikme **Marina Kaljuranna** külastamisega.

VÕIDA REISI!

Vastused saatke 5. märtsiks e-postiga: lahendus@sotsid.ee või kirja teel: Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Toompuiestee 16, Tallinn 10137

	TÄNU SOTSIAALDEMOKRAADIST RIIGIPEA IN + NIMI	ISLAMI SÜMBOL	JAAPAN	ROOMA 500	PINDALA-ÜHIK	SIIRI ...
VÄNTAV END KAITSE-MINISTER						
KAHEKSA ASTME SUURUNE INTERVALL						
OMA-VALITSUS					NIKKEL KÖHRKALA	
SOOME KIRJANIK MARTTI ...						
EW SOTSIAAL-DEMOKRAADIST RIIGIPEA IN + NIMI				TÄHESTIKU VIIES TÄHT	BARBIE PEIKA	
UUDISTE-AGENTSUUR			TONT, KURADIKE PUUHARU KÄANDES			SUURE TURU
AHJU...				KESK-ERAKOND SÜSINIK	ALATES APELSINI ASUTAJA IN + NIMI	
EESTI SPORDI-ORGANISATSIOON			MARGUS KONNULA JUUBELDUS-HÜÜE			
NAISENIMI				DIAMEETER JA NII EDASI	TARA KÄANDES SÕIDU-VAHEND	
	PILDI-PERSOON VAIMULIKU-RÕIVAS					
IDANAABRI NETIKOOD			LÄEVA PAIGAL-HOIDJA KÜLIENDUS INGL K			ALEV KOHUSE-TÄITJA
SDE LOOSUNG: TOIME-TULEK ON ...						VALD
TÄHESTIKU AVAJA		... JA KUULSUS LÕUNA-KOREA SPORDIKOOD		HEKTAR TÜHIPALJAS		MASSI-MEEDIUM
TUNTUD RAADIO-JAAM ... PLUS			PLAATINA MASS			
LÄHIM RIIGI, MILLE PEAMINISTER ON SOTSIAAL-DEMOKRAAT					LAURI SAATPALU	
OID			LÜHILAINE IDA			
Nuti NR 1 RISTSÕNAD		LINNU NOKALÖÖK				

